

Duygudurum Bozukluklarının Adli Yönü

Prof. Dr. Engin Turan TUNCER*

Yasalarımız açısından, kişinin, medeni haklarını kullanması ve cezai sorumluluk taşıması için ruhsal yönden sağlıklı olması ön koşuldur. Adli psikiyatride, kişinin suç olayındaki ruhsal durumu kadar medeni hakları kullanmadaki yeteneği de konu edilir. Ceza Hukuku ve Medeni Hukuk alanlarında bilirkişilik istenebilir. Bilirkişilik, bir davanın gidişinde mahkemece gerekli görülmesi halinde ilgili alanda uzman olan kişi ya da kişilerin görüşlerine başvurulmasına verilen isimdir (Akgün 1987). Adli psikiyatride bilirkişilik görevi verilen hekimin psikiyatri alanında yetkin olması beklenir, ancak bu tek başına yeterli değildir. İlgili hukuk kurallarını, yasa maddelerini de iyi bilmesi gerekir. Eğer bilirkişi yasanın temelinde yatan anlamı bilmez ise hukukçu ile aralarında anlaşmazlık olur. Yasalarımıza göre adli psikiyatri konusunda kendisinden görüş istenen ruh hekimi, bilirkişi olarak atanmıştır.

Duygudurum bozuklukları kişinin düşünce, affekt ve psikomotor alandaki işlevselliğini etkilediği için medikolegal sorunlara da yol açabilmektedir. Adli psikiyatride bu iki düzeyde karşımıza çıkabilir: Ceza Hukuku ve Medeni Hukuk. Burada konuyla ilgili yasa maddelerine kısaca değinilecektir.

CEZA HUKUKU

Sanıkların ve mağdurların ruhsal durumlarının

incelenmesi söz konusudur: İşledikleri suçlara karşı sanıkların ceza ehliyeti olup olmadığının tayini ve ırza geçme mağduru olan kişinin akıl hastası olup olmadığının tayini konuları ceza hukuku kapsamı içerisindedir.

1. Ceza Ehliyeti: Ceza hukukunca suça elverişli olmak veya cezaya yeterlilik olarak tanımlanır ki, bu yeterlilik olmadan ehliyet, ehliyet olmadan suç, suç olmadan da cezayı gerektirir eylem olamaz (Özbek 1980). Kişinin ceza alabilmesi için isteme ve yapma iradesinin olması gerekmektedir. İrade, birbirine karşıt seçenekler arasında bir değerlendirme yapıp birini seçmek veya bunların hepsini reddetmek yeteneği olarak kabul edilmektedir (Erem 1976). Kanunen suç sayılan bir eylemi yapıp yapmama konusunda sahip olduğu seçme hakkını, yapmak suretiyle kullanan kişi, sorumlu kişi olarak kabul edilir (Dönmezer 1945). Serbest irade, belli bir hareketin yapılmasını sağlayan ruh kuvveti olarak tanımlanır. Sağlıklı kişiyi hastadan ayıran, onda serbest iradenin bulunmasıdır. Ceza ehliyeti, irade serbestisi ve temyiz yeteneği olan kişinin suç işlemesi durumunda sözkonusudur. Temyiz, "kişinin eyleminin sonuçlarını anlayabilmesi ve isteyebilmesi" diye tanımlanır (Erem 1976). Suç işleyen kişide suç sırasında ruhsal hastalık nedeniyle şuur ve hareket serbestisinin tümüyle kalkması durumunda Türk Ceza Yasası'nın (TCY) 46. maddesi uygulanır ve bu kişilere ceza verilmez, muhafaza ve tedavileri şifaya dek sürer.

* Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, ANKARA

TCY 46. madde: *Fiili işlediği zaman şuurunun veya hareketinin serbestisini tamamen kaldıracak surette akıl hastalığına duçar olan kimseye ceza verilemez... Şuur ve hareket serbestisi akıl hastalığı nedeniyle tümüyle değil de önemli ölçüde kalkmış ise, TCY'nin 47. maddesi geçerlidir; bu durumda ceza indirimi uygulanır.*

TCY 47. madde: *Fiili işlediği zaman şuurunun veya hareketinin serbestisini ehemmiyetli derecede azaltacak surette akli maluliyete müptela olan kimseye verilecek ceza aşağıda yazılı şekilde indirilir...*

2. Mağdurların Durumu: Ceza hukukunda bir diğer konu da ırzına geçilen kişinin (mağdurun) akıl hastalığından dolayı bu fiile karşı koyamayacak halde bulunması durumudur ki, TCY 416. maddesine göre sanığa ceza verilir.

TCY 416. madde: *Onbeş yaşını bitiren bir kimsenin cebir ve şiddet veya tehdit kullanmak suretiyle ırzına geçen veyahut akıl veya beden hastalığından veya kendi filinden başka bir sebepten veya kullandığı hileli vasıtalarından dolayı fiile mukavemet edemeyecek bir halde bulunan bir kimseye karşı bu fiili işleyen kimse yedi seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.*

Yine bu suretle ırz ve namusa tasaddiyi tazammun eden diğer bir fil ve harekette bulunursa üç seneden beş seneye kadar haps olunur.

MEDENİ HUKUK

Bu başlık medeni ehliyet ile evlenme anında ve boşanma durumundaki kişinin akıl hastası olup olmadığının tayini konularını içermektedir.

1. Medeni Ehliyet: Kişinin hukuki eylem ve işlemlere yeterliliğini ifade eder. Medeni hukuk yönüyle ehliyet, "makul surette hareket etme iktidarı" diye tanımlanır. Bu iktidar, eylemleri ve sonuçlarını doğru olarak anlamak ve buna göre hareket etmek, davranışlarının ulaşacağı sonuçları muhakeme edebilmek yeteneğidir (Akgün 1987). Psikiyatrik yönden kişinin bilincinin açık, iradesinin serbest olması, iyiyi kötüden ayırdedebilmesi, kendisi ve çevresinde olup bitenlerden haberdar, günlük rayiç fiyatlarını bilmesi beklenir (Dinçmen 1984). Serbest irade, Türk Hukuk Lugatında "hukuki bir işlemin, içerik ve sonuçlarını diledikleri gibi tanzim ve tayin etmek hususunda tarafların serbest olmaları esasıdır" diye tanımlanır. Kişinin ehliyetinin tayin ve tesbitinde eylem veya işlemin yapıldığı tarih dikkate alınır.

Yasalarımıza göre reşit olan kişinin temyiz kudretinden yoksun olması halinde medeni ehliyetinin kısıtlanması (hacri) söz konusu olabilir. Akıl hastalığı ve zeka geriliği ile alkolizm ve kötü hal (kumarbazlık vb) kısıtlanmayı gerektiren ruhsal nedenlerdir.

Kısıtlanmanın en ağır şekli vesayettir. Medeni Kanun'un (MK) 355. maddesine göre akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle işlerini göremeyecek kadar aciz veya sürekli bakım ve kontrolü gereken ya da başkasının emniyetini tehdit eden her reşit için bir vasi tayin olunur. Vesayet altına alınma kararı, kişinin hastalığının kendisi veya çevresinin çıkarlarını zedeleyecek işlem ve eylemlere neden olabileceği kanısına varıldığında alınır. Bu nedenle hastalık değil, hastalığın kişinin yaşamına olan etkisi araştırılır (Kuyu 1998). Vesayet kararı kural olarak dört yıl için verilir. Bu nedenle süreklilik göstermeyen durumlarda hemen vesayet kararı düşünülmemelidir. Kısıtlama kararı verilebilmesi için bilirkişi raporunda, kişinin hastalığının adı ve süreklilik gösterip göstermediği, sürekli bakım ve kontrole ihtiyaç duyup duymadığı, başkalarının güvenliğini tehdit edip etmediği, kendi işlerini görmekten aciz olup olmadığı ve mahkemece dinlenmesinde yarar olup olmadığı ayrıca belirtilmelidir.

MK 355. madde: *Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini görmekten aciz veya daimi muavenet ve takayyüde muhtaç olan yahut başkasının emniyetini tehdit eden her reşid için bir vasi nasbolunur...*

Hastalık nedeniyle kişi acil bir işini bizzat yapamadığı gibi bir vekil de tayin edemeyecek durumda ise geçici tedbirler alınabilir; **kayyum** tayini söz konusu olabilir (M.K. 376. madde).

MK 376. madde: *Sulh mahkemesi aşağıdaki hallerde ve kanunun tayin ettiği diğer yerlerde alakadarının istidası üzerine veya doğrudan doğruya kayyum tayin eder:*

1. Reşid olan bir kimse hastalık veya kaybolmak ile yahut bunlara benzer sebeplerden biriyle müstacel bir işini bizzat yapamadığı gibi bir mümessil tayinine de muktedir olamazsa,...

Hastalık tam anlamıyla ehliyetsizliği doğurmuyor; ancak sosyal ve ekonomik yaşama önemli ölçüde olumsuz etkisi saptanırsa müşavir atanması sözkonusu olabilir (MK 379. madde).

MK 379. madde: *Hacrine kafi sebep bulunmamakla beraber medeni haklarını kullanmak salahiyetinden kısmen mahrum edilmesi menfaati iktızasından bulunan her reşide aşağıdaki işlerinde reyî alınmak üzere bir müşavir tayin olunur: ...*

1. Husumet ve sulh,
2. Gayrimenkulün alım satımı ve onlar üzerinde rehin ve sair aynı bir hak tesisi,
3. Kıymetli evrak alım satımı ve terhini,
4. Alelade idare ihtiyaçları haricinde inşaat,
5. Ödünç verme ve alma,
6. Sermayeyi almak,
7. Bağışlama,
8. Kambiyo taahhütleri,
9. Kefalet.

Bu suretle medeni haklarını kullanmak salahiyetinden kısmen mahrum edilen kimse gelirinde dilediği veçhile tasarruf hakkı baki kalmak üzere mallarını idare hakkından dahi mahrum edilebilir.

Velayet: Ailedeki küçük çocukların hertürlü durum ve davranışlarından sorumlu olma haline velayet adı verilmektedir. Velayet çocuğun doğumuyla başlayıp rüşt çağına girmesine kadar sürmektedir. Yasa, velayeti ana-babaya verilmiş bir hak ve yetki olarak kabul etmektedir (Türk Hukuk Lugatı 1944). Evlilik sürdüğü sürece velayeti ana-baba birlikte yürütürler. Eşlerden birinin ölmesi ya da kısıtlanma ile medeni haklarını kullanma yeteneğinden yoksun bırakılması durumunda ise diğer eş velayeti yürütür. Ayrıca bu işlemi yerine getirmelerinde düşkünlük (acz) durumunda da MK 274. maddesi gereğince velayetin alınması yoluna gidilir.

MK 274. madde: *Velayeti ifadan aciz veya mahcur olan yahut nüfuzunu ağır surette suiistimal eden veya fahiş ihmalde bulunan ana ve babadan, hakim, velayet hakkını nez'edebilir.*

Ana ve babadan velayet nez'olununca, çocuğa, bir vasi tayin olunur. Nez'in hükmü, ileride doğacak çocuklara şamildir.

2. Evlenme: Evlenme ile ilgili yasal soruna gelince, yasamıza göre karı kocadan biri evlilik anında bir akıl hastalığı nedeniyle mümeyyiz değilse evlenme geçersizdir (MK 112. madde).

MK 112. madde: *Aşağıdaki hallerde evlenme batıldır:*

1.
2. *Karıkocadan biri evlenme merasiminin icrası zamanında bir akıl hastalığı veya daimi bir sebep neticesi mümeyyiz değilse,*
3.

3. Boşanma: Medeni hukukumuzun bir başka alanıdır. Yasamız üç yıldan beri süregelen, müşterek hayatı çekilmez hale koyan ve şifa bulmaz olduğu doktor raporu ile belirlenen akıl hastalığının varlığını diğer eş için haklı bir boşanma nedeni olarak kabul etmiştir (MK 133. madde).

MK 133. madde: *Karı kocadan biri üç seneden beri devam eden bir akıl hastalığına duçar olup da bu hastalık müşterek hayatın devamını diğer taraf için çekilmez hale koymuş ve şifası kabil olmadığı dahi ehli hibre tarafından tasdik edilmiş bulunursa o taraf her zaman boşanma davasında bulunabilir.*

Konuyla ilgili yasa maddelerinin tanımlamalarından sonra burada duygudurum bozukluklarının depresyon, mani ve ara dönemlerine göre yasa karşısındaki durumları ayrı ayrı ele alınacaktır.

CEZA HUKUKU AÇISINDAN DUYGUDURUM BOZUKLUKLARI

Depresyonda dikkat azalmış, irade bozulmuş, benlik saygısı düşmüş, düşünce içeriğinde karamsarlık, umutsuzluk, çaresizlik, suçluluk fikirleri, düşünce akışında yavaşlama ve psikomotor retardasyon olduğu daha önceden anlatılmıştı. Depresyonda suç işleme çok sık rastlanan bir durum değildir. Depresyon ceza hukuku konusunda genellikle intihar eylemiyle karşımıza çıkar. İntihar tek başına bir suç değildir. İntihara azmettirme söz konusuysa eylem, müdahil olan açısından suç oluşturur (TCY 54. madde). Bunun tesbiti zor olup dikkatle araştırılması gerekir.

TCY 454. madde: *Birini intihara ikna ve buna yardım eden kimse müntehirin vefatı vuku bulduğu takdirde üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkum olur.*

İntiharda bir başka yön de toplu intihar şeklinde olur. Depresyondaki kişi kendi suçluluk duygularının etkisiyle yakın aile bireyleri ile birlikte intihara kalkışabilir. Onlar ölüp kendisi kurtulursa ceza ehliyeti nedeniyle adli psikiyatrik değerlendirilmesi gerekebilir.

Örnek 1- İlk çocuğu ölen bir kadın hastamız lanetlenmiş olduğunu düşündüğünden kendisi ile birlikte lanetlendiğini düşündüğü ikinci çocuğu ile odaya girip havagazını açarak intihara kalkışmıştı. Eve gelen kocası tarafından kendisi kurtarılmış ancak çocuğu kaybedilmişti. Bu hastaya adam öldürme suçu nedeniyle ceza ehliyetinin depresyonuna bağlı olarak tümü ile kalkmış olduğunu ifade edip, TCY 46. maddesi kapsamında yargılanmasının uygun olacağı kanısıyla rapor düzenlenmişti.

Örnek 2- Eşinin kullandığı araba ile trafik kazası geçirerek çocuğunu kaybeden bir kadın girdiği depresyonda bu ölümden kocasını sorumlu tutarak onu öldürmeye teşebbüs etmişti. Burada da yine ceza ehliyeti olmadığı kanısına varılmıştı.

Örnek 3- Emekliliğini çok isteyen karısının ısrarları ile emekli olan bir kişi depresyona girmiş, yoksullaştığını düşünüp durumdan karısını suçlar hale gelmişti. Geceleri uyumuyor, karısının başında oturuyordu. Durumunu iyi görmeyen çocukları tarafından "belki de annemi öldürecek" kaygısıyla hastaneye getirilmişti. Muhtemel bir cinayet / cinayet teşebbüsü hastanın hastaneye yatırılması ile önlenmişti.

Depresif kişiler ilgi ve dikkatleri azaldığı için kazalara, yaralanmalara ve hatta ölümlere neden olacak davranışlarda bulunabilirler. Bu durumda TCY 455. maddesinde sözü edilen dikkatsizlik ve tedbirsizliğin kişinin o dönemdeki depresyonuna bağlı olduğu düşünülüyorsa durum raporda belirtilmeli, bu madde kapsamına girmemesi sağlanmalıdır.

TCY 455. madde: *Tedbirsizlik veya dikkatsizlik veya meslek ve sanatta acemilik veya nizamata ve evamir ve talimata riayetsizlik ile bir kimsenin ölümüne sebebiyet veren şahıs iki seneden beş seneye kadar hapse ve ağır para cezasına mahkum olur.*

TCY 459. madde: *Her kim tedbirsizlik veya dikkatsizlik... bir şahsın sıhhatini ihlal edecek bir zarar verirse ... hapis cezası verilir.*

Örnek: Depresyonu nedeniyle yaşamla bütün bağlantısını kesip sürekli yatan annenin üç çocuğu küvette oynarken çocuklarından biri boğulmuştur. Annenin depresyonu rapor edilip TCY 455. maddesi kapsamına alınmaması sağlanmıştır.

Depresyondaki kişiler hastalıklarından kay-

naklanan suçluluk duygusu nedeniyle faili meçhul cinayetleri üstlenip kendi kendilerini ihbar edebilirler. Bu durumda TCY 283. maddesindeki adliye yanıtı suçundan **yargılanmaması** gerekir.

TCY 283. madde: *Vuku bulmadığını bildiği bir suç Adliyeye veya keyfiyeti Adliyeye tevdi mecbur olan bir makama veya kanuni takip yapacak veya yaptırabilecek bir mercie, vukubulmuş gibi ihbar ile yahut vaki olmayan bir suçun eserlerini takibata mubaşeret olunabilecek derecede uyduran kimse otuz aya kadar hapis cezasına mahkum olur.*

Adliye huzurunda sahte olarak bir suç işlediğini yahut bu suçta iştirak eylediğini söyleyen kimse hakkında dahi aynı ceza tertip olunur.

Depresyondaki suçlar daha çok yakın aile bireyleri olan eş ve çocuklara yönelik cinayet ya da yaralama şeklindedir. İstatistiklere göre depresyonda suç işleme oranı çok düşüktür.

Manide dikkat konsantrasyonu bozulmuş, dürtü kontrolü azalmış, otokontrol ve sosyal kontrol kalkmış, düşünce akışı hızlanmıştı. Manik dönemde suç işleme oranı, duygudurum bozukluklarının diğer dönemlerine göre daha çoktur. Maniklerin işledikleri suçlar tehdit, hakaret, yaralama, cinayet, gasp, konut dokunulmazlığını ihlal, trafik kurallarını ihlal, müteceviz sarhoşluk, cinsel taciz, ırza geçme, hırsızlık, karşılıksız çek verme, firar, yangın çıkarma, devlet büyüklerini ve hükümeti tenkit, eksibisyonizm, fahişelik gibi çeşitlilik gösterir. Ancak bunların hepsi aynı derecede ciddi ve ağır suçlar değildir. Bu durumlarda da yine ceza ehliyetinin araştırılması söz konusu olduğunda hastalığın şuur ve iradeye etki derecesi belirlenmelidir. Manik dönemde işlenen suçlarda ceza ehliyetinin değerlendirilmesi belli bir kolaylık taşımaya karşın maninin prodromal dönemi gözden kaçmaktadır. Değerlendirmede zamansal yakınlığa dikkat edilmelidir.

Örnek 1- Ailesi tarafından çok konuşma, uyumama, bağırımdan sesinin kısılması ve aşırı hareketlilik nedeniyle kliniğimize getirilen bir hastanın manik atak tedavisi sürdürülürken kısa bir süre önce neden olduğu bir trafik kazasından dolayı tutuksuz yargılandığı öğrenildi. Hasta, eşini, çocuklarını, baldızını ve yeğenlerini arabasına alarak hız gösterisi yapmak istemiş, arabadaki diğer kişilerin

çığıklarına aldırmadan otomatik olarak kapıları kilitlemiş, meydana gelen kazada şans eseri can kaybı olmamıştır. Bu olayda hastanın kaza sırasında maninin prodromal döneminde olduğu düşünülmüş, daha sonra da mahkemece istenilen bilirkişilik işlemi sırasında da bu görüş tekrarlanmıştır.

Örnek 2- Mani tanısı ile hastaneye yatmadan birkaç gün öncesindeki yengesine tasallut suçu nedeniyle ağır ceza mahkemesinde yargılanan sanığın bu eylemini manik dönem içerisinde gerçekleştirdiği kanısı ilgili mahkemeye bir raporla bildirilmiştir.

Örnek 3- Yazar Ayşe Nil'in öz yaşam öyküsünü anlattığı "Kaçıklık Diploması" kitabında evini yakma öyküsü manik atağın bir belirtisidir. Kendisi etrafi temizlemek için ateş yaktığını düşünmüş, ama o sırada samanlığı ateşe vermiştir.

Ceza hukuku açısından mani bir başka şekilde de karşımıza çıkabilir: Irza geçme mağduru olarak. Manide dürtü kontrolü olmadığı için normal yaşamında mazbut bir ev kadını olan kişi bu dönemde tanıdığı ya da tanımadığı kişilerle cinsel ilişkiye girebilir, fahişelik bile yapabilir.

Örnek 1- Manik dönemde girdiği evlilik dışı cinsel ilişki sonucunda gebe kalan kadının bu ilişkiyi içinde bulunduğu hastalık dönemindeki dürtü kontrolsüzlüğü nedeniyle yaptığı düşünüldüğünden gebeliğin sona erdirilmesi yönünde rapor verilmiştir. Ender görülmekle birlikte depresyondaki kişi de irza geçme mağduru olabilir. Bu durumlar da TCY 416. maddesi kapsamına girebilir.

Duygudurum bozukluklarında **nöbetler arası dönemde** herhangi bir ruhsal belirti görülmediği için bu dönemde işlenen suçlarda ceza ehliyeti tamdır. TCY 46. ya da 47. madde kapsamında bir ceza indirimi uygulanması beklenemez.

Suç anında sağlıklı kişinin, daha sonra bir duygudurum bozukluğuna girmesi ile son tahkikatın yapılması imkansız olursa kovuşturma ertelenebilir (Ceza Muhakemeleri Usulu Kanunu-CMUK 198. madde).

CMUK'un 198. maddesi gereğince akıl hastaları cezaevine yatırılmadıkları gibi TCY'nin 12. maddesi gereğince de akıl hastaları iyileşmedikçe idam cezası uygulanmaz.

CMUK 198. madde: *Maznunun kaybolması veya suçu işledikten sonra bir akıl hastalığına uğraması sebebiyle*

son tahkikat yapılmasının imkansızlığı taayün ederse, sorgu hakimi bu tahkikatın muvakkaten tatiline karar verir.

TCY. 12. madde: *Ölüm cezası, buna hükümlü olan kimse- nin asılması suretiyle hayatın izalesidir.*

Ölüm cezası, hükümlünün mensup olduğu din ve mezhebin hususi günlerinde infaz olunmaz.

Gebe kadınlar doğurmadıkça, akıl hastalığına tutulanlar iyileşmedikçe ölüm cezası infaz olunmaz...

MEDENİ HUKUK AÇISINDAN DUYGUDURUM BOZUKLUKLARI

Yasalarımıza göre reşit olan kişinin temyiz kudretinden yoksun olması halinde medeni ehliyetinin kısıtlanmasının söz konusu olabileceğine değinilmişti. Akıl hastalığı nedeniyle **vesayet** kararı verilebilmesi için bu hastalığın süreklilik göstermesi gerekir. Hastalığın başlangıç döneminde hemen vesayete gidilmesi doğru değildir. Çünkü hastalığın nasıl bir yol izleyeceği kestirilemez. Bu nedenle süreklilik göstermeyen durumlarda hemen vesayet kararı düşünülmemelidir. Yineleyen depresyonda başlangıçta bir kısıtlama düşünülmezken, depresyonun süreklilik göstermesi durumunda kısıtlama yapılmasında sakınca görülmemelidir. Aynı şekilde sürekli relaps gösteren bipolar affektif bozuklukta da kısıtlanma kararı verilebilir. Ancak atakların seyrek olduğu düşünülüyorsa kısıtlamada vesayete gitmekte acele etmemeli, **kayyum** ya da **kanuni** müşavir atanması önerilmelidir.

Kişinin hukuki eylemlerini gerçekleştirdiği tarihte medeni ehliyete sahip olması gerekir. Duygudurum bozuklukları nedeniyle medeni ehliyete sahip olmaması hali sıklıkla mani, ender olarak da depresyon tablosunda görülür. Manik tabloda, kişi kendisini güçlü ve zengin hissettiğinden mallarını bağışlayabilir, ucuza satabilir, kendisini ve yakınlarını zor durumda bırakacak hukuki işlem ve eylemleri gerçekleştirebilir. Manik dönemde bu durumun tanınması kolay olabilir; ancak prodromal dönemde ve hipomanide bu durum gözden kaçabilir. Bilirkişi olan ruh hekimi hukuki işlem ile hastalığının zamansal yakınlığını göz önünde tutarak karar vermelidir.

Örnek 1- Yakınlarına her zaman dikkatli ve temkinli olmayı öneren bir tüccar paraca oldukça yüklü alımlar yapmaya başlayıp ödeme kapasitelerinin yaptığı alımların çok üstünde olduğunu söyle-

yerek, çocuklarının uyarılarına kulak tıkamıştır. İlerleyen günlerde uykusuzluk, çok konuşma, yüksek sesle şarkı söyleme gibi eylemlerle çevresi tarafından değişik tavırları dikkat çekmiş ve hastaneye getirilmiştir. Klinik değerlendirmede bu kişiye manik atak tanısı konup tedaviye alınmıştır. Yaptığı satışı maninin prodrom döneminde gerçekleştirdiği kanısına varıldığını bildiren bir rapor düzenlenmiştir.

Örnek 2- Manik dönem sırasında yüklü çekler verip hemen akabinde yakınları tarafından hastaneye yatırılan bir kişi karşılıksız çek verme suçundan mahkemeye verilmişti. Hastanede yatarken kendisine gelen mahkeme evrakı için "cevap verme süresi" on gün idi. Bu süre içerisinde cevap veremeyeceği gibi bir vekil de tayin edecek kadar sağlıklı olamayacaktı. Bu nedenle kendisine **kayyum** tayininin uygun olacağını bildiren rapor düzenlenmişti.

Velayetin küçük çocukların durum ve davranışlarından sorumlu olma hali olduğu belirtilmişti. Evlilik sürerken normal koşullarda velayeti ana babanın birlikte yürüttüğü ancak kısıtlanma ve düşkünlük durumlarında velayetin diğer eşe verilebileceğinden söz edilmişti. Ağır depresyon nedeniyle çocuklarının bakımını yürütemeyen ana baba velayet hakkını kaybedebilir.

Tanıklık: Depresyonların tanıklıkları da özellik taşıyor. Kendi kendini suçlamalarda bulunan kişi kendi dışındaki olaylara ilgisiz kalabilir ve mahkemede sorulara yanıt vermeyebilir. Depresyon olgularının tanıklığı ihtiyatla karşılanmalıdır. CMUK 52. madde, Hukuk Usulu Muhakemeleri Kanunu (HUMK) 247. madde.

CMUK 52. madde, HMUK 247. madde - Aşağıdaki kişiler yeminsiz dinlenir.

1. Dinlenme sırasında onbeş yaşını bitirmemiş olanlar veya akıl ve fehim kuvvetlerinin tekemmül edememesinden veya zayıf bulunmasından dolayı yeminin mahiyet ve ehemmiyeti hakkında کافی bir fikir sahibi olmayanlar...

Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı gibi ister hukuki işlem olsun, ister cezai işlem olsun yapılan iş ile hastalığın tarihinin örtüşmesi ve hastalıktan kaynaklanan bir eylem olduğunun bilirkişi raporunda belirtilmesi gerekir.

Adli psikiyatri diğer ruh hastalıklarında olduğu gibi duygudurum bozukluklarında da çok önemlidir. Bu nedenle bilirkişilik yapan hekimin son derece özenli çalışması gerekir. Çünkü yapılan en ufak bir hata asla düzeltilemeyecek sonuçlara neden olabilir.

KAYNAKLAR

Akgün N (1987) Adli Psikiyatri, Ankara.
Dinçmen K (1984) Adli Psikiyatri, Birlik Yayınları, İstanbul.
Dönmezer S (1965) Ceza Hukuku- Hususi Kısım, İstanbul.
EREM F (1976) Türk Ceza Hukuku, Cilt 1. Sevinç Matbaası, Ankara.
Kuyu C (1998) Adli Psikiyatri, Seçkin Yayınevi, Ankara.
Özbek A (1980) Adli Psikiyatri, Yarıaçık Cezaevi Matbaası, Ankara.

Türk Hukuk Lugatı (1944) Maarif Matbaası, Ankara.
Türk Medeni Kanunu.
Türk Ceza Kanunu.
Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CMUK).
Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanunu (HUMK).

BAHAR SEMPOZYUMLARI - V

24-29 Nisan 2001, Merit Limra Otel
Kiri - Kemer - ANTALYA

B LGESSEL TOPLANTI:

D nya Psikiyatri Birli i

YILLIK TOPLANTI:

T rkiye Psikiyatri Derne i

Sempozyum Sekreterli i:

Ye im sok. No: 20, 80630 Akatlar - STANBUL

Tel: 0212 351 26 60, Faks: 0212 351 26 59

e-mail: bahar@psikiyatri.org.tr

Kay t ile ilgili yaz malar:

Flap Tour, Metin Tansu

Cinnah cad. No: 42 06690 ankaya - ANKARA

Tel: 0312 442 07 00, Faks: 0312 440 77 99

T RK YE PS K YATR DERNE—

